

Remissvar över Region Hallands Kulturplan 2025-2028

Sammanfattning

Bildkonst Sveriges remissvar utgår från följande huvudpunkter:

- Bildkonstens arrangörer har betydligt mindre resurser än andra konstområden. Detta gäller framför allt på regional nivå där endast ca 1,3 procent av medlen inom kultursamverkansmodellen går till bild- och formområdet. Bildkonst Sverige anser att situationen för bildkonstens arrangörer är orimlig och behöver förstärkas omedelbart. Idag styrs vilka konstformer som publiken får del av genom gravt ojämlika ekonomiska förutsättningar. Ekonomisk styrning är politisk styrning.
- I dagens medielandskap är bilden central. Bildkonstens arrangörer har ingående kompetens och kunskap om hur bilder används och manipuleras. Men eftersom de saknar den regionala infrastrukturen och de resurser som finns för andra konstformer, har de sämre förutsättningar att sprida denna kunskap. Resultatet är att endast 6 av landets 21 regioner erbjuder bildkonst i utbud till Skapande skola. Bildkonst Sverige vill göra regionen uppmärksam på att bildkonstens arrangörer är centrala för att barn och unga ska få tillgång till bildförståelse och lära sig att aktivt kunna uttrycka sig i bild. För att arrangörerna ska kunna uppfylla detta uppdrag krävs ökade resurser och en regional infrastruktur för bildkonst.
- Representanter för bildkonstens arrangörer måste finnas med i samrådsgrupper och gemensamma processer kopplade till kulturplaner, kulturstrategier och regionala strategier. Arrangörerna är viktiga för den konstnärliga utvecklingen och produktionen, de är också kulturskapare i en vidare mening och står för ett annat perspektiv än konstnärerna. Genom att möjliggöra för publiken att möta konsten och därmed för konstnärerna att visa sin konst är deras perspektiv lika viktigt för ett väl fungerande kulturliv i regionen.
- Eftersom bildkonsten gravt missgynnas i kultursamverkansmodellen behövs särskilda åtgärder för att få in bildkonsten i modellen så att fler får tillgång till bildkonst, inte minst barn och unga. Bildkonst Sverige föreslår därför en ny pilotsatsning på noder med regionalt ansvar för bildkonst. Den primära uppgiften i noduppdraget är att skapa fler publika utställningar samt verksamhet för barn och unga, motsvarande det uppdrag som exempelvis länsteatrarna och läns museerna redan har. Bildkonst Sverige föreslår en satsning på totalt 10 miljoner per nod och år där staten finansierar 50%. För en utförlig beskrivning av förslaget, se bilagan.

Remissvaret följer förslagets disposition och utgår från respektive rubrik i förslaget. När flera rubriker berör samma tema har rubrikerna slagits ihop.

Samverkan med yrkesverksamma kulturskapare

Bildkonst Sverige vill framhålla att det i samrådsgruppen även måste finnas representanter för bildkonstens arrangörer. Centrumbildningarna organiserar konstnärerna. Men en central del av bildkonstens infrastruktur utgörs av arrangörerna, de mellanhänder som möjliggör för publiken att möta konsten och därmed för konstnärerna att visa sin konst. Arrangörerna är också viktiga för den konstnärliga utvecklingen och produktionen, de är också kulturskapare i en vidare mening. Arrangörerna inom konsten är allt ifrån ideellt drivna föreningar, konstnärsdrivna eller curatorsdrivna organisationer och utställningsplatser, till kommersiella gallerier samt konsthallar och konstmuseer i såväl offentlig som privat regi. Deras perspektiv är lika viktigt för ett väl fungerande kulturliv.

Utifrån detta vill Bildkonst Sverige skicka med att det även bör säkras att representanter för konstarrangörerna finns med i framtida gemensamma processer i framtagandet av kulturstrategier, kulturplaner och regionala utvecklingsstrategier.

“Arbetsstipendium” och “Internationell kompetens för kulturskapare och arrangörer”

Bildkonst Sverige vill framhålla att det är viktigt att regionen utvidgar arbetsstipendierna till att även omfatta yrkesverksamma curatorer. Curator är ett konstnärligt yrke som är centralt vad gäller arrangörskapet inom bildkonsten. Curatorn skapar utställningar och projekt och leder eller samverkar med konstnärer inom bildkonst, form, performance och andra discipliner. Frilansande curatorer kan ha hela världen som arbetsplats och genom att många curatorer har internationella kontakter, driver de på internationaliseringen av det svenska konstlivet. Med sin kunskap om den svenska konstscenen kan curatorer fungera som ”ambassadörer” och föra ut svensk bildkonst och svenska konstnärskap till den internationella konstscenen. Regionen är tydlig med att man vill stärka det internationella samarbete och utbytet. Genom att stötta frilansande curatorer att skapa utställningar i Halland kan nyaidéer och konstnärskap introduceras som kan bidra till ett dynamiskt konstliv och höja kvaliteten på bildkonstverksamheter i hela regionen.

**“Kulturskapandet har relativt svaga ekonomiska villkor” samt
“Skapa goda villkor för yrkesverksamma kulturskapare”**

Bildkonst Sverige är positiva till att kulturplanen belyser kulturskaparnas svaga ekonomiska villkor samt även lyfter upp kulturens “mellanhänder” i det senare avsnittet. Inom konstnärskollektivet är bildkonstnärer den konstnärsgrupp med lägst inkomster. Men förekomsten av oavlönat arbete inom bildkonsten gäller inte bara konstnärerna, utan alla som arbetar med bildkonst. Stora delar av den konst som publiken i dag kan ta del av utförs obetalt av professionella arrangörer. Konsekvenserna är att arrangörerna inte kan arbeta långsiktigt och nå nya publikgrupper med sina utställningar. Det betyder också att arrangörerna har svårt att utvecklas till stabila arbetsgivare samt att professionellt arbete inte ersätts, både det egna och andras. Det offentliga är en viktig aktör vad gäller finansiering av kultur både vad gäller konstnärer och arrangörer. Bildkonst Sverige skulle därför vilja se att begreppet kulturskapare utvidgas till kulturaktörer.

**“Konstnärligt skapande med yttrandefriheten som grund” samt
“Nyttja digitaliseringens möjligheter”**

Under båda dessa rubriker nämns att medie- och informationskunskap ska prioriteras särskilt för att möta den ökade graden av desinformation. Till detta vill Bildkonst Sverige lägga till bildförståelse. I dagens medielandskap är bilden central. Till skillnad från text går bilder på ett mer direkt sätt in i våra känslor. Vi blir därmed mer exponerade. Till detta tillkommer en accelererande utveckling av AI som underlättar produktionen av manipulerade bilder. Bildförståelse är en viktig förutsättning för att kunna medverka i demokratin och central kompetens för att hantera desinformation. Bild är samtidigt ett språk som bildkonstens aktörer och konstnärer talar flytande. Runt om i Sverige finns kompetens, djup kunskap och pedagogiska verktyg. Bildkonst Sverige vill därför även att bildförståelse prioriteras för att möta den ökade graden av desinformation.

Kultur av, med och för barn och unga

Ett väl utvecklat utbud för kultur i skolan inkluderar bild och form. Idag erbjuder endast 6 av landets 21 regioner bildkonst i utbud till Skapande skola. Anledningen är att bildkonstens arrangörer saknar de resurser och den regionala infrastruktur som finns för andra konstformer. Idag går endast 1,3 % av medlen i kultursamverkansmodellen till bild- och formområdet. Det motsvarar 1/50 av de medel som går till scenkonst (teater, dans, musik). Det gör att bildkonsten har sämre möjlighet att verka genom Skapande skola och sprida kunskap om bildkonst och bildförståelse. Bildkonst Sverige vill därför uppmärksamma regionen på att bildkonstens arrangörer är centrala för att barn och unga ska få tillgång till bildförståelse och lära sig att aktivt kunna uttrycka sig i bild. För att arrangörerna ska kunna uppfylla detta uppdrag krävs att regionen satsar ökade resurser och bygger upp en regional infrastruktur för bildkonst.

“Nästa generation yrkesverksamma kulturskapare”, “Breddat och inkluderande deltagande” samt “Öka invånarnas delaktighet”

För att säkra återväxten inom bildkonsten och erbjuda ett varierat kulturutbud behöver även bildkonsten ha förutsättningar på regional nivå för att nå ut. Ett fritt och varierat kulturliv förutsätter exempelvis att alla professionella konstområden finansieras på ett adekvat sätt i modellen. Eftersom bildkonsten gravt missgynnas i kultursamverkansmodellen behövs därutöver särskilda åtgärder för att få in bildkonsten i modellen så att fler får tillgång till bildkonst, inte minst barn och unga. Bildkonst Sverige föreslår därför en ny pilotsatsning på noder med regionalt ansvar för bildkonst. Den primära uppgiften i noduppdraget är att skapa fler publika utställningar samt verksamhet för barn och unga, motsvarande det uppdrag som exempelvis länsteatrarna och läns museerna redan har. Regeringen avsätter medel för fem pilotnoder för bildkonst 2025. Dessa följs upp med tio ytterligare noder 2027 för att slutligen omfatta alla regioner 2029. Projekten löper på 4 år vardera och löper alltså omlott. Bildkonst Sverige föreslår en satsning på totalt 10 miljoner per nod och år där staten finansierar 50%. För en utförlig beskrivning av förslaget, se bilagan.

Utveckla samarbetet mellan Region Halland, kulturinstitutioner och det civila samhället

Bildkonst Sverige ställer sig mycket positiva till att regionen lyfter fram kulturarrangörernas betydelse för att nå publiken och att en närmare samverkan ska utvecklas mellan regionala kulturinstitutioner och arrangörer.

Återstartsutredningen (SOU 2021:77) föreslår inrättandet av ett särskilt stöd för samarbeten mellan frilansande curatorer och utställningsarrangörer för att öka utbytet mellan frilansande curatorer och konstinstitutioner. Något som också går att applicera på regional nivå.

Därutöver får regionen gärna utreda strukturen och uppdragen inom teaterområdet. Men utifrån att teaterområdet har en utbyggd regional infrastruktur med länsteatrar som får statligt stöd via kultursamverkanmodellen, turnéteatern Riksteatern med ett statligt anslag på närmare 300 mnkr och över tvåhundra lokala riksteaterföreningar, ett stort anslag till fria aktörer via Statens kulturråd samt en stark kommersiell gren, ser Bildkonst Sverige att en utredning om strukturen och uppdragen inom bildkonstområdet som mer prioriterat för att utveckla samarbeten och skapa en likvärdig tillgång till bildkonst för alla i regionen. (Bildkonstområdet saknar en utbyggd regional infrastruktur, har ingen motsvarighet till Riksteatern sedan Riksutställningar lades ned, har ett marginellt och mycket konkurrensutsatt anslag till fria aktörer via Statens konstråd och en tynande kommersiell gren till följd av uteblivna reformer.)

Ökad samverkan kring platsutveckling och samhällsbyggnad

Bildkonst Sverige är positiv till att regionen lyfter att det sektorsövergripande samarbetet med gestaltad livsmiljö ska utvecklas samt att det konstnärliga arbetet ska involveras tidigt i arbetet. Mellan 2018 och 2020 hade myndigheten Statens konstråd uppdrag att samarbeta med aktörer över hela Sverige för att stärka kunskapsutvecklingen inom fältet offentlig konst och gestaltning av gemensamma miljöer. Bl.a. utlystes ett pilotsamarbete med lokala konstarrangörer i form av konsthallar med offentligt uppdrag och fria konstaktörer, konstnärer och oberoende curatorer, som ville genomföra lokalt förankrade projekt. Konstrådets slutsats var att det finns behov av långsiktigt offentligt stöd för egeninitierad konst i gemensamma livsmiljöer. Pilotsamarbetet med lokala konstarrangörer visar hur medel till fria aktörer kan skapa tillgång till konst i gemensamma miljöer på platser som annars blir utan konst, men också utveckla synen på vad offentlig konst kan vara. Bildkonst Sverige vill med detta lyfta ett exempel på hur regionen skulle kunna utveckla arbetet med gestaltad livsmiljö.

Bild och form

Bildkonst Sverige ställer sig mycket positiva till att regionen lyfter att villkoren för konstarrangörer behöver förbättras. Som regionen skriver är MU-avtalet en viktig insats på bild- och formområdet för att garantera ersättning till utställande konstnärer. Men avtalet förutsätter också att bildkonstens arrangörer har resurser så att de kan betala ut ersättningarna. Bildkonst Sverige vill uppmärksamma regionen på att de uppdaterade nivåerna i det nya MU-avtalet kräver höjda anslag till bildkonstens arrangörer. Resultatet är annars att konstarrangörerna får skärpa ner i antalet utställningar eller i sitt publika arbete, vilket ger mindre konst till publiken och färre arbetstillfällen för konstnärer. Bildkonst Sverige anser att förändringar i MU-avtalet måste följas av motsvarande uppräknings av konstarrangörernas finansiering.

Utvecklare – bild och form

Bildkonst Sverige är positiv till att Region Halland har utvecklare för bild- och formområdet, men vill också betona att främjandearbetet inte kan räknas som publik bildkonstverksamhet. Av de minimala ca 1,3 procenten av kultursamverkansmodellens medel som räknas till bild och form går dessutom bara cirka hälften till publik bildkonstverksamhet, resten går till just främjande genom konstkonsulenter. Det är därför avgörande att nya medel tillförs till publik bildkonstverksamhet. Regionernas förvaltning bör ha en möjliggörande roll, det är arrangörerna som ska stå för innehållet.

Bilaga

Förslag: Noduppdrag för att stärka bildkonsten och skapa modell för utveckling

Eftersom bildkonsten gravt missgynnas i kultursamverkansmodellen behövs åtgärder för att få in bildkonsten i modellen och ökade resurser för att kompensera de fria aktörer som växt fram i brist på infrastruktur. Men framför allt behövs dessa åtgärder för att fler ska få tillgång till bildkonst. Särskilt viktigt är att nå barn och unga. Bristen på infrastruktur gör att bildkonsten har sämre möjlighet att verka genom Skapande skola. Detta samtidigt som vikten av bildförståelse och förmåga att uttrycka sig i bild bara ökar. Bildförståelse är en viktig förutsättning för att kunna medverka i demokratin och central kompetens för att hantera desinformation vilket lyfts som en central fråga av Mediemyndigheten. Bildförståelse är också en del av läroplanen men har idag litet genomslag. Den extremt svaga infrastruktur som idag finns för bildkonsten försvagar därmed Sveriges motståndskraft för desinformation.

Bildkonst Sverige föreslår därför en ny pilotsatsning på noder med regionalt ansvar för bildkonst. Den primära uppgiften i noduppdraget är att skapa fler publika utställningar samt verksamhet för barn och unga, motsvarande det uppdrag som exempelvis länsteatrarna och läns museerna redan har. Regeringen avsätter medel för fem pilotnoder för bildkonst 2025. Dessa följs upp med tio ytterligare noder 2027 för att slutligen omfatta alla regioner 2029. Projekten löper på 4 år vardera och löper alltså omlott. Bildkonst Sverige föreslår en satsning på totalt 10 miljoner per nod och år. Staten finansierar 50% av noderna.

I en utlysning via Statens kulturråd får regioner ansöka om att matcha finansieringen. Regionerna i sin tur utlyser noduppdrag som kan sökas av alla konstaktörer i regionen, eller konstellationer av aktörer som går samman. Om utlysningen bjuder in aktörerna att beskriva vad de vill utveckla, kan konstlivet själva vara med och formulera behov av fördjupning och utveckling, samtidigt som att utlysningen bidrar till värdefull omvärldsanalys för regionen. Ett år innan uppdragen löper ut görs en utvärdering och nya noduppdrag annonseras. Samma aktör kan få förlängt noduppdrag, eller så flyttas uppdraget till en annan sökande. I genomförandet ska hänsyn tas till att uppdraget ska kunna avslutas efter fyra år och att det ska dokumenteras så att det lätt kan lämnas över till annan aktör, för att garantera långsiktighet.

Medlen till noderna ska gå till publik konstverksamhet, inte till främjandeinsatser som redan ombesörjs av konstkonsulenter. Dock kan de regionala konstkonsulenterna, som ska verka för samordning och utveckling, kopplas till nodernas arbete för att skapa synergier. Dessa skulle också kunna få i ansvar att

skapa en struktur för lärande mellan regionerna. På så sätt kan den kunskap som skapas i en region delas med de andra regioner. Detta kan bli en pilot för hur man bygger lärande inom kultursamverkansmodellen, även för andra konstområden. Konstdepartementet (under Konstnärscentrum) är en aktör som i brist på infrastruktur utvecklats och nu har en unik kompetens kring att arbeta med bild- och form i skolan. Deras verksamhet bör permanentas och involveras i arbetet.

Genom noderna byggs därmed den infrastruktur som saknas upp, men på ett dynamiskt sätt som inte skapar inlåsnings effekter och som gör att befintliga resurser kan samordnas och utnyttjas bättre samtidigt som en ny modell för kunskapsutbyte mellan regionerna testas. Modellen bygger på tidigare nationella uppdrag till kulturinstitutioner.